

Raport z badania osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina- luty 2024r.

Bezdomność jest zjawiskiem społecznym, wynikającym z wielu współistniejących i przenikających się przyczyn. Należą do nich: bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, przemoc domowa, zadłużenie, eksmisje, rozpad rodziny, zaburzenia psychiczne, zaburzenia osobowości, zakłócony proces socjalizacji. Bardzo rzadko zdarza się, że tylko jeden czynnik jest powodem bezdomności konkretnej osoby. Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych przeprowadzonego w latach 2015, 2017 i 2019 wskazują, że ulega ona stałemu zmniejszeniu. Dane zebrane podczas badań nie były jednak w pełni miarodajne i stanowiły jedynie wartości szacunkowe. W samym mieście Lubinie, jak wykazują przeprowadzane badania, przebywają także osoby bezdomne, które nie korzystają z pomocy instytucji i nie są znane ich miejsca pobytu. Dlatego zebranie reprezentatywnych danych na temat bezdomności, jej przyczyn i dynamiki jest bardzo trudne.

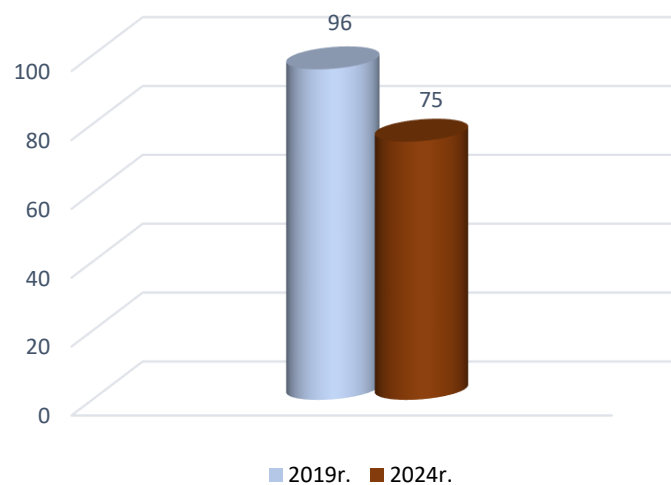
Określenie liczby osób bezdomnych jest niezbędnym działaniem zmierzającym nie tylko do poznania obecnej skali bezdomności w Polsce, ale również wstępem do wszelkich dalszych działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków bezdomności oraz wpływ na kształtowanie kierunków polityki społecznej. Jest to szczególnie istotne, gdyż w ostatnich latach badanie nie było przeprowadzane ze względu na pandemię Covid-19.

Przedmiotowy raport przedstawia wyniki zebranych danych przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubinie przy udziale funkcjonariuszy Policji, które zostały porównane do poprzednio przeprowadzonego badania w 2019r.

Dnia 28 lutego 2024r. oraz w nocy z 28 na 29 lutego br. pracownicy Działu Pomocy Środowiskowej wraz z funkcjonariuszami Policji przeprowadzili ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych. MOPS w Lubinie powyższe badanie przeprowadził już po raz kolejny. Zdobyte doświadczenie pozwoliło na sprawne zrealizowanie tegorocznej akcji. Miasto zostało podzielone na rejony, a każdy z nich był patrolowany przez pracownika tut. Ośrodka i funkcjonariuszy Policji. Narzędziem badawczym, które wykorzystano, był kwestionariusz dotyczący osoby bezdomnej, opracowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Badanie przeprowadzono w miejscach niemieszkalnych m.in. takich, jak: altany ogrodowe, pustostany, okolice hipermarketów, piwnice, strychy, klatki schodowe, parki, placówki służby zdrowia, schronisko, noclegownia oraz ogrzewalnia dla osób bezdomnych. Przedsięwzięcie miało na celu, oprócz ustalenia liczby osób bezdomnych, pogłębienie wiedzy, uzyskanie danych socjodemograficznych na temat osób bezdomnych, a wszystko po to, by móc w sposób racjonalny prowadzić lokalną politykę społeczną. Zostało ono połączone z akcją informacyjną na temat możliwości skorzystania z dostępnych form pomocy na terenie miasta Lubina.

Poniżej, w formie wykresów, przedstawiona została analiza zebranych danych w 2024r., które porównano do wyników, jakie uzyskano podczas badania przeprowadzonego w 2019 roku. W trakcie badań pracownicy dotarli łącznie do 75 osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina.

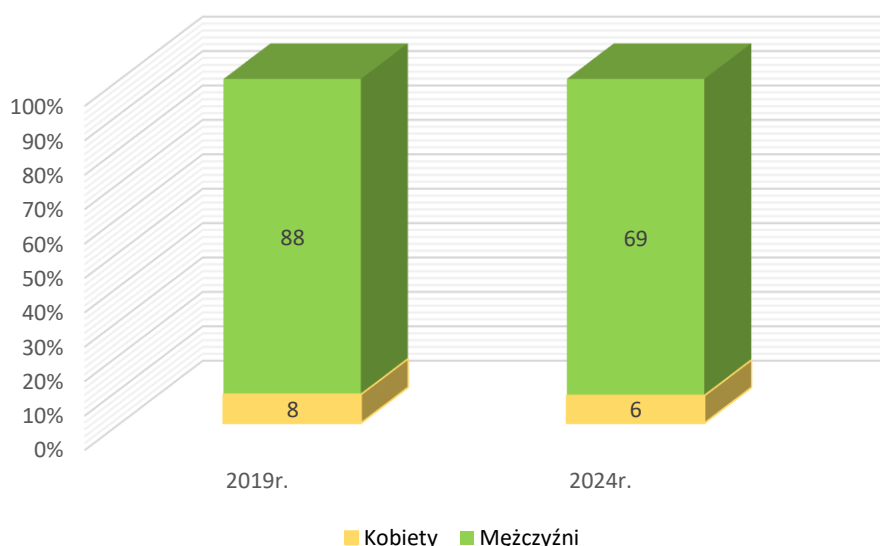
Liczba osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina

Dokonując analizy zebranych danych należy wskazać, że w 2024r. objęto badaniem ankietowym o 21 osób mniej niż w 2019r., co wcale nie musi oznaczać spadku liczby osób bezdomnych. Taka sytuacja może być spowodowana mniejszym zaangażowaniem społeczności lokalnej (zgłoszenia o miejscach pobytu osób bezdomnych) bądź przebywaniem tych osób w miejscach nieznanych pracownikom MOPS. Dodatkowo wskazać należy, że na terenie miasta Lubina zarówno w 2019, jak i 2024r. nie odnotowano obecności bezdomnych dzieci.

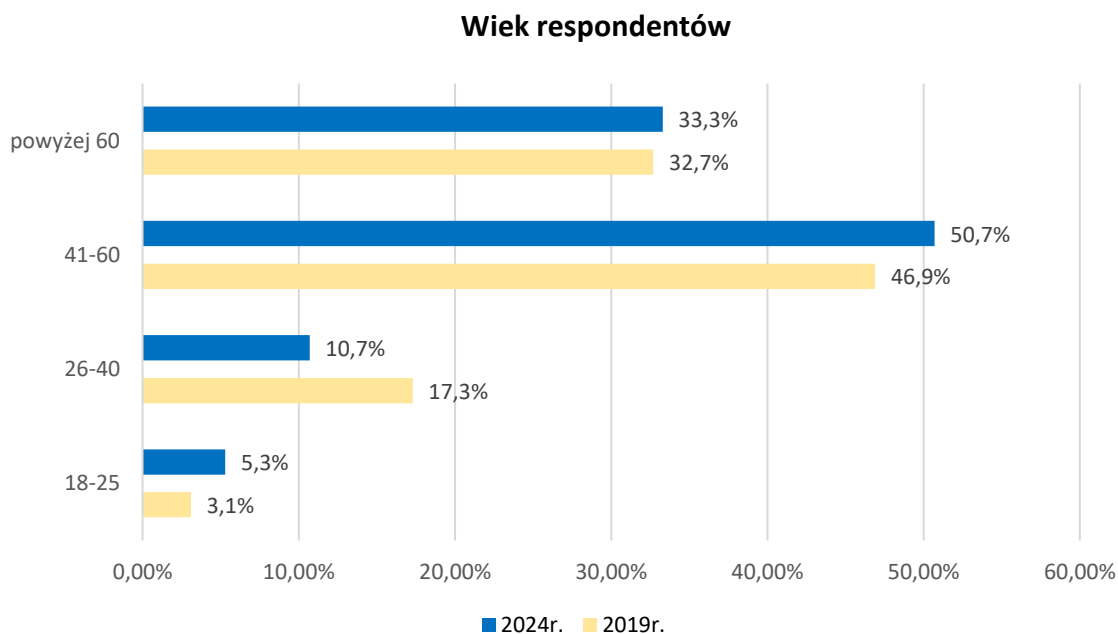
W charakterystyce badanej populacji należy uwzględnić takie cechy demograficzne jak wiek, płeć oraz wykształcenie. Większość respondentów stanowili mężczyźni 92% (69 osób), a jedynie 8% (6 osób) badanych to kobiety.

Płeć respondentów

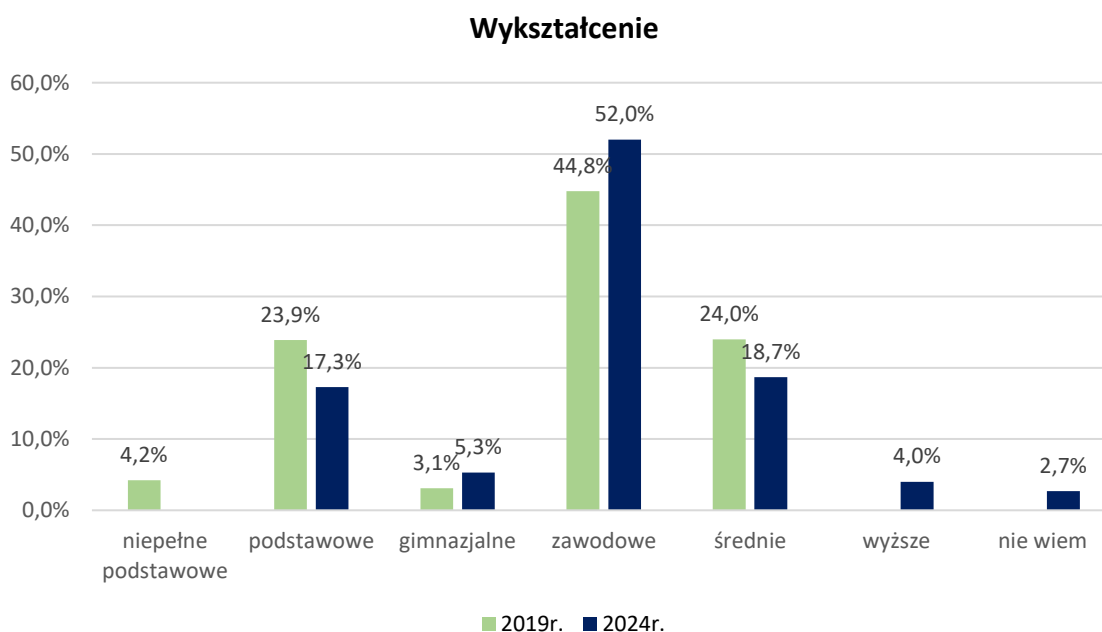

Powyższe wyniki wskazują, że problem bezdomności dotyka głównie męskiej części naszego społeczeństwa, co również potwierdzają badania przeprowadzone we wcześniejszych latach.

Charakteryzując respondentów ze względu na wiek stwierdzić można, że dominującą grupą są osoby w wieku od 41 do 60 lat (50,7%), natomiast najmniejszą - w wieku 18-25 lat (5,3%). Najstarszy z respondentów miał 77 lat, zaś najmłodszy 21 lat. Średnia wieku osób bezdomnych w 2024r. wyniosła 53 lata.

Bezdomni przebywający na terenie miasta Lubina to przede wszystkim osoby o niskim poziomie wykształcenia, w tym zawodowym (52%), średnim (18,7%) i podstawowym (17%). Podział badanej grupy z uwagi na posiadane wykształcenie przedstawia wykres umieszczony poniżej.

Istotnym elementem określającym profil osoby bezdomnej, nie odnoszącym się do cech demograficznych respondentów, są fazy bezdomności. Według teorii M. Jażdżikowskiego* fazy rozwoju syndromu bezdomności charakteryzują się następująco:

Faza wstępna 0-2 lata: człowiek nie ma stałego miejsca noclegu, posiada stały meldunek, pomieszkuje u przygodnie poznanych ludzi. Unika schronisk, noclegowni utrzymuje słabnące kontakty z rodziną. Sytuację traktuje jako przejściową.

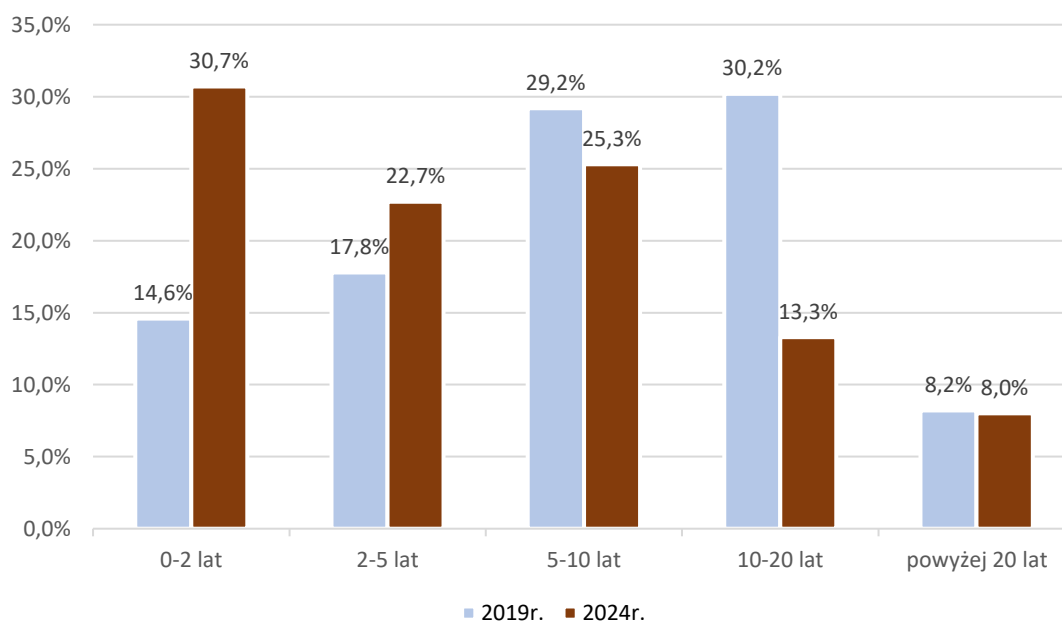
Faza ostrzegawcza 2-4 lata: wzrasta poczucie identyfikacji ze środowiskiem bezdomnych, chociaż człowiek nadal nie uważa się za bezdomnego, lecz za osobę chwilowo nie mającą gdzie mieszkać. Podejmuje próby wyjścia z bezdomności lub zaprzecza swojej sytuacji.

Faza adaptacyjna 4-6 lat: następuje osadzenie w strukturze środowiska bezdomnych, oraz poznawanie zasad postępowania m.in. na dworcu, w schroniskach, w grupie osób bezdomnych. Pojawia się postawa roszczeniowa, poczucie krzywdy ze strony rodziny. W tym czasie często ma miejsce rozwój choroby alkoholowej.

Faza chroniczna 6-10 lat: osoba bezdomna jest przystosowana do warunków życia w bezdomności. Kontakty rodzinne zostają zerwane lub przerwane przez okres kilku lat. Pogorszeniu ulega stan zdrowia w wyniku wieloletniego nadużywania napojów alkoholowych, złych warunków higienicznych i niewłaściwego odżywiania.

Faza trwała ponad 10 lat: osoba bezdomna traci motywację, próbuje jedynie „osadzić się wygodnie” w bezdomności. W tej fazie człowiek nie potrafi już samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie.

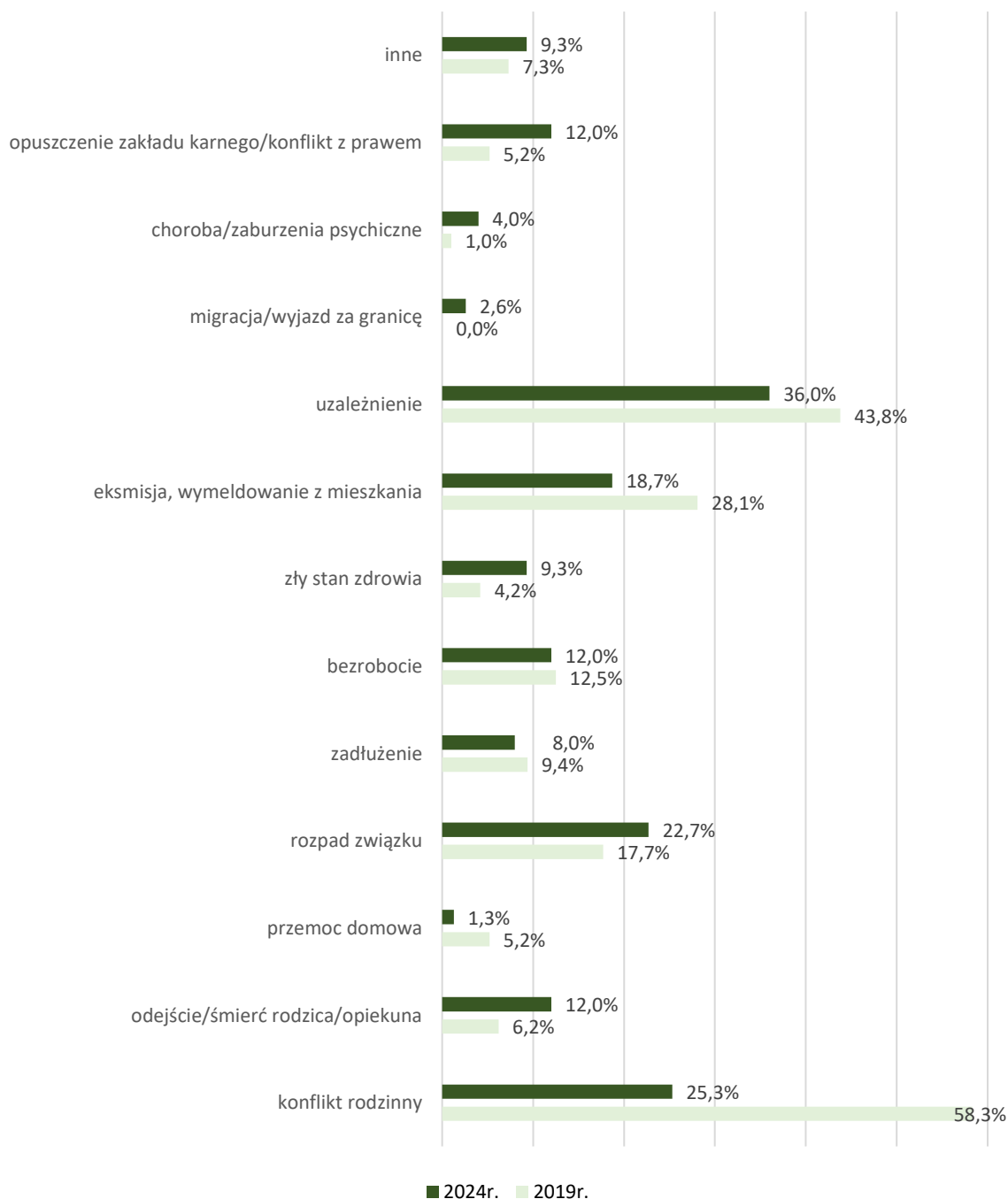
Arkusze ankiet obejmowały czasookresy: do 3 miesięcy, od 3 do 6 miesięcy, od 6 do 12 miesięcy, od 12 do 24 miesięcy, od 2 do 5 lat, od 5 do 10 lat, od 10 do 20 lat, powyżej 20 lat. Dane te w porównaniu do 2019r. przedstawia poniższy wykres.

Liczebność respondentów pozostających w poszczególnych fazach bezdomności w porównaniu do 2019r. zmieniła się. Aktualnie największy odsetek bezdomnych znajduje się we wstępnej fazie trwającej do 2 lat (30,7%), natomiast w 2019r. najwięcej ankietowanych deklarowało, że pozostawała w bezdomności od 10 do 20 lat (30,2%)

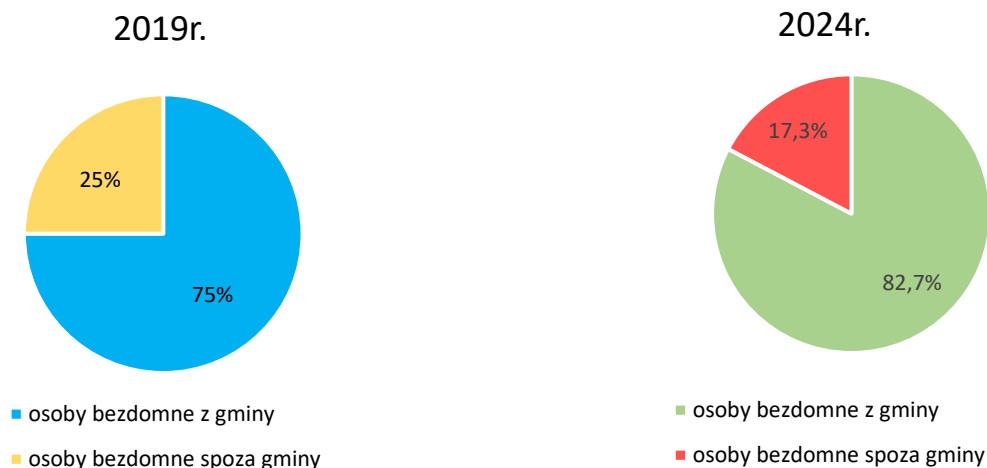
*Marek Jażdżikowski – psychoterapeuta, autor artykułu „Syndrom Bezdomności”, opublikowanego w nr 6/2000r. czasopisma „Świat Problemów”.

W kwestionariuszu dotyczącym osób bezdomnych znalazło się również pytanie o przyczyny bezdomności. Respondenci mieli do wyboru więcej niż jedną odpowiedź. Najczęściej wskazywaną przyczyną bezdomności było uzależnienie (36%), drugą co do liczebności były konflikty rodzinne (25,3%) natomiast trzecią (22,7%) rozpad związku. Sumując wszystkie odpowiedzi udzielone przez lubińskich bezdomnych uzyskano wyniki, które przedstawia poniższy wykres.

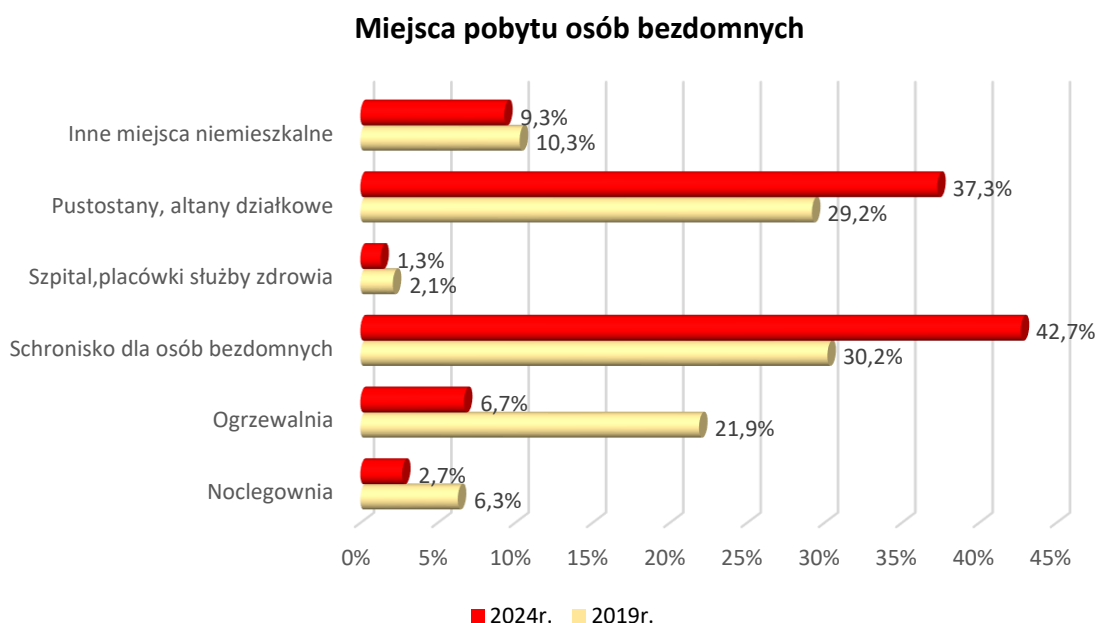
Istotnym problemem badania zjawiska bezdomności jest brak wystarczających informacji o faktycznych miejscach pobytu osób pozostających bez stałego miejsca zamieszkania. Ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały nie jest równoznaczne z tym, że osoba bezdomna pozostanie na terenie rodzimej miejscowości.

Znaczna większość respondentów (82,7%) w 2024r. deklaruje, iż ostatnie zameldowanie na pobyt stały posiada lub posiadała na terenie miasta Lubina. 17,3% bezdomnych to osoby, które nie były mieszkańcami naszego miasta. Dane te nie uległy radykalnej zmianie w stosunku do 2019r. w którym to 75% ankietowanych deklarowało zameldowanie w gminie obecnego miejsca pobytu, natomiast 25% poza nią.

Analizując miejsce pobytu respondentów, należy wskazać, że ponad połowa 52,1% badanych przebywała w placówkach dla osób bezdomnych natomiast 47,9% poza nią.

Miejsca w których przeprowadzono badanie to min.: ogrzewalnia, noclegownia, schronisko dla osób bezdomnych, szpital, altany działkowe i pustostany, inne miejsca niemieszkalne takie jak strychy, piwnice, altany śmietnikowe, tereny zielone.

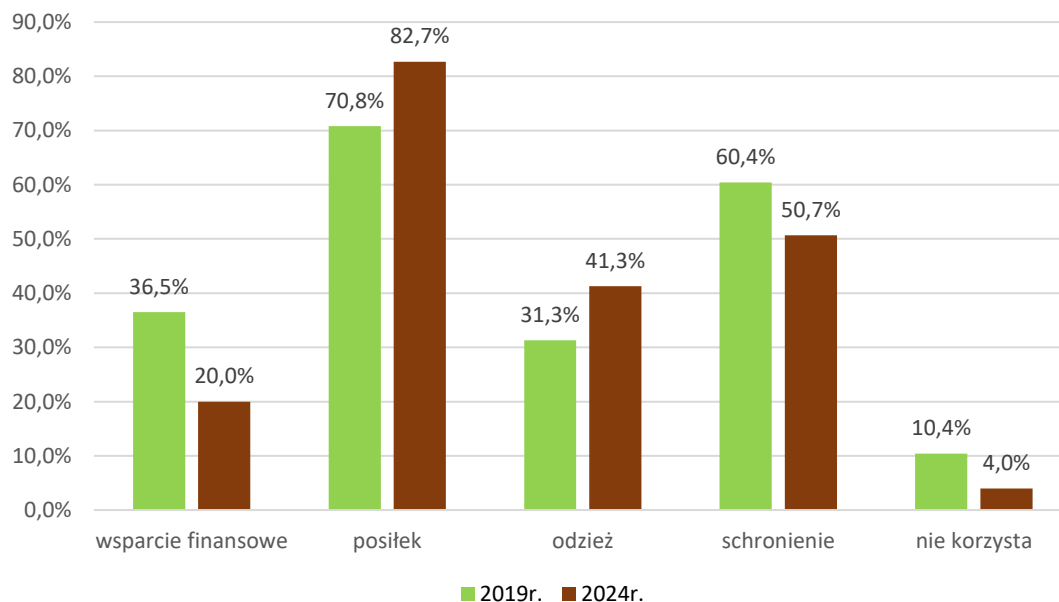

W celu ustalenia z czego utrzymują się osoby bezdomne zapytano o ich źródła dochodu. Mając na uwadze fakt, że można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi wartość wszystkich nie jest równa 100%. Ankietowani najczęściej wskazywali, że ich źródło dochodu stanowi zasiłek z pomocy społecznej – 26,7%.

Następnie środki finansowe pochodzące z pracy „na czarno” (22,7%) i świadczeń z ZUS lub KRUS 18,7%. Najmniejszy odsetek tj. 2,7% deklaruje pozyskiwanie pieniędzy z żebractwa.

Lp.	Źródło utrzymania	2019r.	2024r.
1.	zasiłek z pomocy społecznej	35,4%	26,7%
2.	praca na czarno	25%	22,7%
3.	świadczenia z ZUS lub KRUS	6,2%	18,7%
4.	zbieractwo (surowce wtórne)	17,7%	16%
5.	brak dochodu	11,4%	13,3
6.	żebractwo	9,4%	2,7%
7.	inne	2,1%	2,7%

Jedną z charakterystycznych cech osób bezdomnych jest brak środków pozwalających na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Podczas badania zapytano respondentów o to, czy korzystają z pomocy i w jakiej postaci, bez względu na to, kto tę pomoc świadczy. Jak przedstawia poniżej zamieszczony wykres, osoby bezdomne najczęściej korzystają z pomocy w formie: posiłku - 82,7% schronienia – 50,7% i odzieży - 41,3%.

Analiza uzyskanych odpowiedzi pozwoliła wyodrębnić istotne i jednostkowe cechy charakteryzujące osobę bezdomną przebywającą na terenie naszego miasta. Lubiński bezdomny to przede wszystkim mężczyzna mieszkający dotychczas na terenie miasta Lubina, w średnim wieku, posiadający wykształcenie zawodowe, znajdujący się we wstępnej fazie bezdomności. Głównymi przyczynami pozostawiania bez stałego miejsca zamieszkania są: uzależnienie, konflikt rodzinny oraz rozpad związku. Podstawowym źródłem dochodu są świadczenia z pomocy społecznej, praca „na czarno” i świadczenia z ZUS lub KRUS.

Istotnym zamierzeniem w pracy z osobami bezdomnymi jest ich aktywizacja społeczna. Należy podjąć wszelkie działania, wykorzystując posiadane przez nich umiejętności w celu usamodzielnienia i poprawy funkcjonowania w obszarach życia rodzinnego, zawodowego i aktywności społeczno-obywatelskiej. Z uwagi na złożoność występujących problemów proces ten może wymagać dłuższego czasu, jak również udziału wielu specjalistów. Zaangażowanie osób bezdomnych i skorzystanie z oferowanych form wsparcia może przyczynić się do osiągnięcia zamierzonego celu.

Dużą liczbę osób bezdomnych stanowią bezdomni powyżej 60 roku życia, u których występują problemy zdrowotne. Dlatego też, w perspektywie kilku najbliższych lat, może wystąpić wzrost zapotrzebowania wśród tej grupy osób na całodobową opiekę instytucjonalną.

Niezależnie od powyższych ustaleń i oceny, zasadnym jest nadal zapewnienie schronienia osobom bezdomnym i zachęcanie ich do skorzystania z tej formy pomocy. Doświadczenie pracowników tut. Ośrodka pokazuje, że praca z osobami bezdomnymi, które przebywają w placówkach całodobowych, przynosi oczekiwane efekty i prowadzi do ich usamodzielnienia.